

Island
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

KŪRYBINĖS
JUNGTYS

Tyrinėjimo menas:
mokomės bendruomenėje

METODAI IR ISTORIJOS

Programą „Tyrinėjimo menas“
įgyvendina:

Programos partneris:

Asociacijos „Kūrybinės jungtys“
veiklą finansuoja:

Šis leidinys yra skirtas visiems, kas nori įsigilinti ir pasisemti įkvėpimo, kaip kurti visą mokyklos bendruomenę įtraukiantį, besimokančiųjų poreikius atliepiantį, svarbiausias kompetencijas ugdantį mokymo(si) procesą. Leidinys yra paremtas nuo 2016 metų asociacijos „Kūrybinės jungtys“ įgyvendinamos mokykloms skirtos programos „Tyrinėjimo menas“¹ patirtimi bei joje dalyvavusių mokyklų sėkmės istorijomis. Programos metu, bendradarbiaudami su mokyklomis, pastebėjome, kiek daug paprastų, tačiau mokymosi patirtį ypatingai praturtinančių galimybių teikia platesnės mokyklos bendruomenės narių įtraukimas, vietovės tyrinėjimas, bendradarbiavimas su kitomis vietinėmis organizacijomis. Ilgainiui visas šias praktikas ėmėme apibendrinti kaip **mokymąsi bendruomenėje**.

Mokymosi bendruomenėje centre – **žmonės ir ryšiai su jais**.

¹„Tyrinėjimo menas“ – tęstinė programa, skirta atskleisti ir ugdyti mokinių ir mokytojų kūrybingumą, kritinį mąstymą ir kitas svarbiausias kompetencijas, padėti mokykloms kurti aktualų, XXI amžiaus savastį atliepiantį ugdymo procesą, suteikti praktinę pagalbą sprendžiant aktualius

mokymosi iššūkius. Programos pamatas – mokinių, mokytojų ir įvairių kūrybinių sričių praktikų partnerystės, kurių metu kartu sprendžiami konkretūs mokymosi iššūkiai, kuriami ir išbandomi dalykų intergavimu, tyrinėjimu ir problemų sprendimu pagrįsti ugdymo metodai.

Be vadovėlių, svarbiu mokymosi resursu tampa asmeniniai susitikimai su kitais žmonėmis, jų grupėmis, gilinimasis į jų patirtis, mąstymą ir veikimo būdus. Į mokymosi procesą įtraukus skirtingus žmones: skirtingų kartų, profesijų, tautybių, religijų, gyvenimo būdų, patirčių, ir t. t. – galima veiksmingai plėsti mokinių ir mokytojų akiratį, susidūrus su nuomonių įvairove, stiprinti kritinį mąstymą, „tikrinti“ savo įsitikinimus, išankstines nuostatas, mokytis argumentuotai reikšti nuomonę, kurti dialogą, geriau pažinti save ir kitus. Taip didinama empatija kitam, o gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti ruošia mokinius visapusiškai dalyvauti demokratinės visuomenės procesuose.

Toks bendruomeninis ugdymo procesas iš dalies palengvina ir ugdytojo naštą – mokytojas nėra vienintelis atsakingas už ugdymo turinio paruošimą ir perteikimą. Ugdymo bendruomenės nariai bei patys mokiniai taip pat yra skatinami priimti atsakomybę, dalintis žiniomis ir patirtimis su besimokančiais, aktyviai dalyvauti mokymosi procese. Mokytojo svarbus vaidmuo tampa kuriant ryšį su galimais išoriniais ir vidiniais partneriais, kartu tyrinėjant ir keliant aktualius klausimus, padedančius mokiniams patirtis sujungti su ugdymo temomis, bei užtikrinant patirčių refleksijas.

Taigi, kviečiame susipažinti ir išmėginti „Kūrybinių jungčių“ kuriančių praktikų kartu su mokiniais ir mokytojais išmėgintus bei pasiteisinusius veikimo būdus ir žingsnius, kaip savo bendruomenę paversti aktyvia mokymosi bendruomene.

Nesvarbu, ar imsitės visų žingsnių, ar išbandykite tik kelis, pasirodžiusius įdomiausius, realiausiai įgyvendinamus jūsų konkrečiu atveju ar tiesiog lengviausius. Juk kalbame apie daugiasluoksnį, daugiakryptį procesą, kuriame nėra vieno teisingo veikimo būdo. Svarbu tiesiog nuoširdžiai bandyti ir žiūrėti, kas veikia ir kuria prasmę jums ir jūsų bendruomenei.

AUGINANTI MOKYKLOS BENDRUOMENĖ

Pradėkite nuo artimiausios aplinkos – mokyklos bendruomenės.

„Kūrybinių jungčių“ kuriantys praktikai, dirbdami įvairiose Lietuvos mokyklose, kviečia mokytojus pamėginti įsivertinti, kiek jų mokykla yra bendruomeniška, ne intuityviai, bet skiriant laiko gilesniems apmąstymams, kas jiems yra bendruomenė, kodėl jie jaučiasi arba nesijaučia bendruomeniški. Šiam įsivertinimui labai naudinga sociologo, socialinio darbuotojo, darbo su bendruomene ir bendruomenės plėtros konsultanto Pauliaus Godvado suformuota bendruomeninės organizacijos samprata.

Bendruomeninė organizacija:

- mato žmones kaip aktyvius veikėjus, o ne pasyvius vartotojus ar aplinkybių aukas;
- turi platesnį kontekstualų ir atnaujinamą matymą/akiratį;
- pajėgi kurti ir veikti partnerystėje ir imtis lyderystės;
- lanksti savo praktikomis ir ribomis, daugiafunkcinė;
- gebanti kurti viziją kartu.

Plačiau kviečiame žiūrėti Pauliaus Godvado pranešimo „Ką iš tirkųjų reiškia bendruomeninė organizacija“ įrašą: <https://www.youtube.com/watch?v=fn5q-xmvfU1>

Dažnai, ėmus atidžiau tyrinėti savo mokyklos bendruomenę, „Tyrinėjimo menas“ programos dalyviai pastebi, kad mokyklos turi daug bendruomeninių resursų, kurių iki galo nepanaudoja, santykiai tarp mokytojų ar skirtingų klasių, nors ir draugiški, dažnai yra atsitiktiniai.

Priežasčių tam daug: pamokų tvarkaraščiai, dideli mokytojų krūviai, kartais darbas keliose mokyklose ir kiti veiksniai lemia, kad mokytojai retai susitinka, nekalba apie ne su mokymusi susijusius dalykus, mažai ieško bendradarbiavimo galimybių. Tai lemia, kad mokyklose dominuojanti bendravimo kultūra yra labiau dalykinė nei bendruomeninė. Ši santykių dinamika persiduoda ir mokiniams. Mokiniai, apibūdinami savo santykius su mokytojais ir netgi kitais mokiniais, dažnai įvardija juos kaip formalius, apsiribojančius žinių išmokimu, o ne draugiškus, padedančius augti kaip visapusiškoms asmenybėms.

Gera žinia, kad tai galima pakeisti. Ėmus šiuos nusistovėjusius santykius, nors ir truputį „klibinti“, pradžioje tarp mokykloje dirbančių mokytojų, vėliau tarp mokinių ir tėvų/globėjų atsiranda daug pozityvios energijos, kuri padeda įgyvendinti įvairiausias idėjas, teigiamai keičia tarpusavio santykius ir bendrą visų savijautą.

Kaip to pasiekti?

1. Sąmoningai mėginkite pažinti mokykloje dirbančius mokytojus, administraciją, kitus darbuotojus labiau kaip žmones, o ne tik kaip savo srities profesionalus.

Vienas paprasčiausių būdų stiprinti bendruomeninius ryšius su aplink esančiais, veikiančiais žmonėmis būtų inicijuoti iš pažiūros nesvarbius, nereikšmingus, kad ir trumpus pokalbius, kuriuose nei jūs, nei jūsų pašnekovai nesiekia jokios naudos. Pokalbius, kuriuose kuriama tarpasmeninė erdvė, dalintis tuo, kuo kiekvienas gyvena: kas ką skaito, kokį filmą matė, ką veikė savaitgalį, kokius naminius augintinius augina ir panašiai.

Čia labai svarbus ir mokyklos vadovų vaidmuo. Jie turi geriausią galimybę kurti erdvę, palankią stiprėti tarpasmeniniams ryšiams. Pavyzdžiui, susitikimuose iš anksto numatyti laiką, skirtą mokytojų tarpusavio ryšių stiprinimui. Tam gali padėti ir įvairios kūrybinės veiklos.

Pavyzdžiui, žaidimas „Bingo“. Kiekvienam mokytojui paruoškite po lapą su langeliais, kuriuose būtų įrašyti skirtingi teiginiai apie žmones. Pavyzdžiui, „žmogus, turintis augintinį“, „žmogus, mėgstantis šokti“, „žmogus ką nors kolekcionuojantis“, „žmogus, mokantis bent tris užsienio kalbas“, „žmogus, įkopęs į aukštesnį nei 1 km aukščio kalną“, „žmogus, kurio gimtadienis yra tą patį mėnesį kaip ir mano“ ir pan. Formuluodami teiginius, galite remtis tuo, ką jau žinote apie savo kolegas, bet palikite ir nežinios, nebūtinai turite žinoti visus atsakymus iš anksto. Mokytojai, gavę po tokį lapą su teiginiais ir rašiklį, turi vieni iš kitų rinkti parašus ties teiginiais, kurie tam žmogui tinka: kiekvienas, kuriam teiginys tinka, pasirašo ties tuo teiginiu kolegos lape. Pačiam į savo lapą pasirašyti negalima. Vienas žmogus gali pasirašyti jums tik vieną kartą. Atlikdami šią užduotį dalyviai neišvengiamai turės kalbėtis su kolegomis, juos geriau pažinti. Dalyvis, pirmas surinkęs parašus po visais teiginiais, šaukia „Bingo!“ Vėliau aptarkite, ką sužinojote vieni apie kitus, ką pastebėjote apie grupę: kokių žmonių bendruomenėje turite daugiausia? Ties kuriais klausimais

tinkamą žmogų buvo rasti sunkiausia? Kuo dar norėtume pasidalinti vieni su kitais?

Dažnai šalia esantys mokytojai ir jų istorijos gali tapti puikiu mokymosi šaltiniu, praturtinančiu jūsų ugdomą dalyką ar konkrečią temą. Geri ir asmeniškai mokytojų tarpusavio santykiai yra esminis stimulas stiprėti bendruomeniniams ryšiams.

2. Išnaudokite mokykloje vykstančius bendrus renginius.

Visose mokyklose vyksta bendri renginiai – Rugsėjo pirmoji, Kalėdiniai renginiai, Užgavėnės, valstybinių švenčių minėjimai, Mokytojo diena ir t. t. Išnaudokite šiuos renginius mokyklos bendruomenės stiprinimui.

Eksperimentuokite su renginių formatu, stenkitės juos daryti aktyvesnius, kūrybingus. Neretai mokyklos renginiai apsiriboja reprezentaciniu, parodomuoju aspektu: scenoje pasirodo kolektyvai, atliekami muzikiniai numeriai, viešos kalbos ar pasveikinimai. Bet kartais labai paprastas veiksmas, pritaikytas laiku ir vietoje, gali padėti visiems susirinkusiems žmonėms tapti ne pasyviais žiūrovais, bet aktyviais dalyviais.

Pavyzdžiui, renginio metu paprašykite salėje susirinkusių žmonių per kelias minutes susėsti grupelėmis arba susirasti nepažįstamą žmogų ir susipažinti: pasisveikinti, pasakyti

savo vardą, papasakoti, kodėl šiandien čia atvyko ir ką jam tai reiškia, galbūt papasakoti vienas kitam istoriją apie savo mėgstamiausią ar nemėgstamiausią pamoką, kartu pagalvoti, koks vienas dalykas mokykloje galėtų būti geresnis, kaip jie galėtų prie to prisidėti?

Tokio susitikimo metu salėje gali kilti didelis triukšmas ir net lengvas chaosas, bet ši ar panašios tinklaveikos veiklos padeda dalyviams labiau įsitraukti, peržengti pirmus bendravimo barjerus, susipažinti, pagalvoti, kaip jie galėtų prisidėti prie, kad ir mažų, pokyčių bendruomenėje. Rinkitės veiklas, kurios yra aktyvios, skatina bendradarbiavimą su dar nepažįstamais žmonėmis, dažnai ledus padeda pralaužti užduotys, įtraukiančios kūno judesį.

Įkvėpimo kūrybinėms veikloms galite rasti „Kūrybinių jungčių“ 2021 metais išleistame metodiniame leidinyje „RYŠIO KŪRIMAS. Gerosios nuotolinio

darbo praktikos dirbant su vaikais ir jaunimu“. Nors veiklos skirtos darbui nuotoliu, dauguma jų yra lengvai pritaikomos ir gyviems susitikimams.

3. Kurkite tradicijas ir ritualus.

Bendruomenės tapatybę itin stiprina bendros tradicijos ir ritualai. Su žmonėmis, kurie ką nors daro taip, kaip mes, bet kitaip nei kiti, švenčia šventes, kurias švenčiame mes, bet nešvenčia kiti, jaučiame didesnį bendrumo jausmą. Išnaudokite tai savo mokyklos bendruomenės stiprinimui.

Drauge pagalvokite apie tradicijas ar ritualus, kurių jūsų mokyklos bendruomenė norėtų laikytis ir kurios būtų jai

prasmingos. Pavyzdžiui, kaip kitaip ar išskirtinai nuo kitų mokyklų galėtumėte švęsti Rugsėjo 1-ąją, Mokytojo dieną, šimtadienius, išleistuves ir kitas šventes? Kokie elementai tas šventes padarytų prasmingesnes jūsų bendruomenės nariams? Kas padėtų aktyviau įsitraukti?

Galbūt kiekvienų mokslo metų pabaigoje jūsų mokykloje galėtų būti renkamas Metų mokytojas, kuris gautų mokinių sukurtą karūną. Galbūt mokyklą baigiantys dvyliktokai galėtų sukurti ir padovanoti estafetės lazdeles vienuoliktokams. Veiklos neturi būti sudėtingos, svarbu, kad jos būtų įdomios jūsų mokyklos bendruomenei, ją aktyvuotų.

4. Užsiimkite bendra veikla, mokyklą jungiančiais kūrybiniais projektais.

Bendra veikla yra nuostabus būdas aktyvuoti visą mokyklos bendruomenę.

Pavyzdžiui, „Tyrimo meno“ programoje dalyvavusi Vilniaus „Laisvės“ gimnazija drauge su „Kūrybinių jungčių“ kuriančiais praktikais: aktoriumi Eimantu Bareikiu ir komunikacijos, rinkodaros ir projektų valdymo specialiste Jolanta Masiulienė, kūrė mokyklos „Laisvės radiją“.

Užsibrėžę šį tikslą, mokiniai greitai suprato, kad, norint jį pasiekti, reikės kone visos mokyklos bendruomenės įsitraukimo.

- Radijui reikia vizualo? Reikia surasti, kas yra pajėgus jį sukurti, kreiptis į dailės, dizaino mokytojus, kurie galėtų padėti.
- Reikia muzikinės užsklandos? Kas mokykloje yra muzikalus? Kuo gali padėti muzikos mokytojai?
- Reikia užpildyti radijo eterį? Reikia radijo laidų

skirtingomis temomis. Laida apie sportą? Padėti gali fizinio lavinimo mokytojai. Laida apie mokslą? Kreipkitės į fizikos, chemijos, biologijos mokytojai ir t. t.

- Reikia parengti radijo laidų tekstus? Lietuvių kalbos mokytojai gali padėti juos redaguoti.
- Radijo kūrybinei grupei reikia erdvės susitikimams ir darbui kartu? Teks kreiptis į budėtoją, kuri duos raktus nuo laisvos klasės.
- Reikia informuoti mokyklos bendruomenę apie radiją? Reikės susipažinti su tuo, kas mokykloje yra atsakingas už socialinių tinklų, tinklalapio valdymą, bendradarbiauti kuriant komunikacinę kampaniją.
- Reikia radiją transliuoti? Reikia bendrauti su administracijos atstovais, kurie atsakingi už įrangos įsigijimą.
- Reikia radijo atidarymo renginio? Reikės sudaryti kvietinių svečių sąrašą ir rasti būdus, kaip juos pakviesti.

Taip kiekviename žingsnyje mokiniai turėjo identifikuoti, kokios pagalbos jiems reikia ir kokie mokyklos bendruomenės atstovai tą pagalbą gali suteikti.

Krytingai dirbant ir aktyvuojant mokyklos bendruomenę, į radijo atidarymo renginį pavyko pakviesti ir tuometinį Vilniaus merą Remigijų Šimašį, kuris vėliau davė ir interviu radijo

laidai „Kai užaugsiu, būsiu”. Laidoms interviu davė ir tokie visuomenės veikėjai, kaip fotografas, menininkas Algimantas Kriščiūnas, komikas, renginių ir televizijos laidų vedėjas Justinas Jankevičius, muzikantas, laidų vedėjas Rolandas Mackevičius, virtuvės šefas Gian Luca Demarco ir kt.

Laidų įrašus galite rasti „Laisvės radijas” Youtube kanale:
<https://www.youtube.com/@laisvesradijas7603/videos>

5. Į mokinių klasę žiūrėkite kaip į mokymosi bendruomenę

Mokiniam gali būti sunku jausti bendrystę su visa mokyklos bendruomene, bet geriau pažinti savo klasės draugus ir drauges, kartu patirti kūrybos procesą, išdrįsti atviriau dalintis savo išgyvenimais mažesnėje grupėje yra realu. Toks gero klasės psichologinio klimato užtikrinimas daro teigiamą įtaką mokinių mokymuisi, motyvuoja įsitraukti ir padeda „užkrėsti” vieni kitus geru pavyzdžiu. Tai tampa labai svarbu, jei į klasę ateina nauji mokiniai. Žinant, kad mokiniams tiesiog sėdėti ir atvirai pasakoti savo patirtis arba susidraugauti gali būti sudėtinga, rekomenduojame pasitelkti įvairias kūrybines užduotis.

Pavyzdžiui, Šalčininkų „Santarvės” gimnazijoje dirbusi kurianti praktikė, edukatorė Ineta Dirmienė į klasę siekė padėti visapusiškai integruotis mokiniams iš Ukrainos. Tam kurianti praktikė pasitelkė bendradarbiavimą ir vienas kito pažinimą skatinančias kūrybines užduotis. Pavyzdžiui, mokiniai turėjo išsiaiškinti, kada kieno gimtadieniai, ir pagal tai sustoti į ratą. Tokia veikla užtikrino, kad mokiniai ėmė kalbėtis tarpusavyje, susipažino. Kita užduotis – drauge kurti kiaušinio gaudyklę, kuri apsaugotų iš aukštai metamą kiaušinį. Bendras tikslas

ir azartas laimėti įtraukė visus mokinius – visi aktyviai siūlė sprendimus, idėjas, kartu konstravo gaudykles.

Veiklas inicijuojant nuolatos, užtikrinant, kad mokiniai bendrautų ir dirbtų ne tik su savo draugais, bet vis su kitais bendraklasiais, tarp mokinių kuriamas glaudus ryšys, stiprinamas klasės kaip bendruomenės santykis.

6. Skatinkite bendradarbiavimą tarp klasių.

Mokymasis bendruomenėje remiasi supratimu, kad kiekvieno mokymosi procesas yra daugiasluoksnis ir skirtingas. Pavyzdžiui, mokinys tą pačią informaciją gali geriau suprasti ar įsisavinti iš savo bendraamžio ar vyresnio mokinio nei iš mokytojo. Dviejų ar trijų klasių sujungimas bendrai veiklai gali būti puiki galimybė, leidžianti mokiniams bendradarbiauti, susipažinti ir stiprinti ryšius su kitų klasių mokiniais bei kartu ir mokytis.

Pavyzdžiui, kurianti praktikė, edukatorė Dalia Mečkauskaitė su Vilniaus Aleksandro Puškino šeštokų klase organizavo orientacines varžybas po mokyklą kitų šeštų klasių mokiniams ir mokytojams. Mokiniai patys paruošė penkias orientacinių varžybų trasas, užduotis punktuose, planus, patys vedė varžybas, aiškino kitų klasių šeštokams varžybų taisykles. Mokiniai galėjo žaismingai pasitikrinti savo žinias, jei atsakymų kas nors nežinodavo, – mokyti vieni kitus, bendrauti ir bendradarbiauti.

Kitos tarpklasinės veiklos galėtų būti protmūšiai, debatai, teminiai festivaliai, įtraukiantys ugdymo dalykų turinį ir pan.

Tik nepamirškite skirti laiko tokių renginių refleksijai: aptarti, kaip sekėsi, kas patiko, nepatiko, ką mokiniai norėtų daryti kitą kartą. Ir būtinai renginiu pasidžiaukite – pasidarykite, kad ir nedideles suneštines vaišes, pabūkite kartu, leiskite mokiniams ir mokytojams bendrauti nevaržomai. Tai pajvairina ugdymo procesą, pažymi buvusį įvykį, leidžia kiekvienam pasijusti bendruomenės nariu.

7. Įtraukite platesnę mokyklos bendruomenę.

Nepamirškite, kad mokyklos bendruomenę sudaro ne tik mokiniai ir mokytojai. Jai priklauso ir mokinių tėvai, globėjai, artimieji, mokyklos alumnai, kuriuos taip pat galima prasmingai įtraukti į mokymosi procesą.

Kviečiant alumnus raginame į mokyklą kviesti sugrįžti ne tik „laimėtojus“, „daug pasiekusius žmones“, bet visus, kurie norėtų ir galėtų aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime.

Tėvai, globėjai ar artimieji į mokyklas dažnai yra kviečiami į profesijų dienas papasakoti apie savo profesiją. Tai yra skatintina praktika. Tačiau taip pat į mokymosi procesą artimuosius galima įtraukti ir nekviečiant jų ateiti į mokyklą.

Tam rekomenduojame įgyvendinti užduotis, kurios ragintų mokinius bendrauti su namiškiais, gauti informaciją iš jų. Pavyzdžiui, kurianti praktikė, edukatorė Eglė Nedzinskaitė kartu su Vilniaus Kačialovo mokyklos mokiniais kūrė vizitines korteles – mokiniai pasakojo apie save ir rinko informaciją apie kitus bendraklasius. Kūrėja paprašė, kad mokinių artimieji sukurtų trumpus filmukus/pasakojimus apie mokinius. Tokiu būdu, net tiesiogiai neatėję į mokyklą jie prisidėjo prie bendro projekto, dėl to aktyviau domėjosi jo eiga, pasiektais rezultatais.

Taigi pradėkite nuo atidesnio žvigsnio į tai, kas jus supa kas dieną. Tyrinėkite, smalsaukite, atsisakykite išankstinių nuostatų ir tikrai atrasite naujai tiek save tiek kitus.

MOKYKLOS- MOKYMOSI PARTNERĖS

Ėmus tyrinėti ir aktyvinti savo mokyklos bendruomenę, rekomenduojame paieškoti būdų, kaip prasmingai bendradrbiuoti su kitomis – artimomis ar tolimesnėmis – mokyklomis. Gali būti, kad kitos mokyklos taip pat suka galvą, kaip savo mokymosi procesą padaryti kūrybiškesnį, šiuolaikiškesnį, atviresnį. Ieškoti ir eksperimentuoti drauge bus daug lengviau!

„Tyrinėjimo menas“ programos metu į bendrus renginius kviečiame visų dalyvaujančių mokyklų atstovus. Po jų dažnai girdime, kad galimybė susitikti su kitais mokytojais,

įsitraukti į neįpareigojančius pokalbius, turėti bendrą kūrybos procesą yra labai motyvuojanti ir įkvepianti patirtis. Geriau susipažinus paaikėja, kad dauguma mokyklų gyvena panašiu ritmu, susiduria su panašiais iššūkiais. Bendravimas su kitų

mokyklų atstovais yra puikus resursas mokytis vieniems iš kitų, jausti palaikymą, bendrystę, priklausymą didesnei švietimo bendruomenei.

„Tyrinėjimo menas” programos baigiamojo renginio metu susitikę Vilniaus Žemynos gimnazijos ir Kretingalės pagrindinės mokyklos atstovai pajuto tarpusavio ryšį ir nusprendė jo nenutraukti, o išnaudoti bendradarbiaujant ir kuriant įdomias ugdymo veiklas.

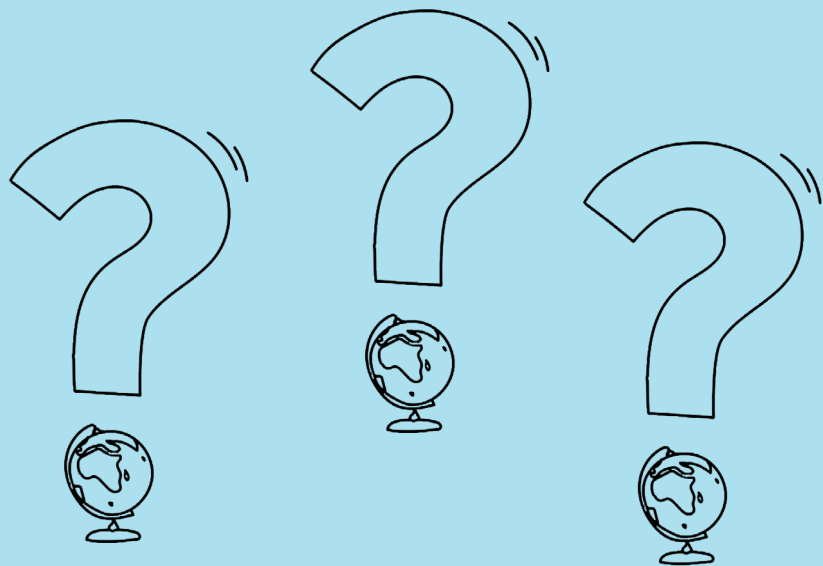
Pirmiausia Žemynos gimnazistai paruošė kūrybines dirbtuves Kretingalės mokyklos 2-4 klasių pradinukams. Vėliau Žemynos mokiniai vyko į Kretingalę, kur kultūros centre antrokai ir trečiokai vaidino spektaklius. Tokios bendros patirtys leidžia susitikti ne tik skirtingų mokyklų ir dalykų mokytojams, bet ir mokiniams, padeda mokytis pasitelkiant naujus būdus, bendradarbiaujant su kitais mokiniais.

Kita „Kūrybinių jungčių” praktika – miesto Mokytojų klubai. Juos esame sėkmingai įkūrę Klaipėdoje ir Vilniuje. Pavyzdžiui, Vilniuje buvo įkurtas Naujosios Vilnios rajono Mokytojų klubas. Tai, kad į klubą susibūrė vieno rajono mokytojos labai pasiteisino – būnant geografiškai arti yra daug lengviau inicijuoti ir organizuoti susitikimus, dalintis resursais, įgyvendinti veiklas.

Susitikimų metu skirtingų mokyklų aktyvios mokytojos gavo erdvės ir laiko susipažinti, dalijosi įžvalgomis ir diskutavo aktualiomis ugdymo temomis, sprendė iššūkius,

planavo bendras ugdymo veiklas, tyrinėjo ir mokėsi naujų, įtraukė ugdymo metodų, lankėsi kultūros ir visuomeninėse organizacijose, jose kūrė integruotas pamokas. Tokios pažintys ir bendruomeninių ryšių kūrimas labai sustiprina mokytojus tiek kaip asmenybes, tiek kaip profesionalus, palengvina vėlesnį tarpmokyklinį bendradarbiavimą – susipažinus daug lengviau susisiekti ir inicijuoti bendras veiklas.

KAS YRA UŽ MOKYKLOS RIBŲ

Netoli mokyklos esančios organizacijos ir vietos yra puikus ir patogus mokymosi resursas. Kadangi viskas greta – sutaupysite laiko, finansų, energijos ir bus lengviau kurti ilgalaikius santykius.

Neretai „Kūrybinių jungčių“ kuriantys praktikai, pradėdami projektus mokyklose ir pasiūlydami mokytojams kartu patyrinėti aplinkui mokyklą esančią teritoriją ir rajoną, išgirsta, kad aplink mokyklą „nelabai jau čia pas mus yra kažkas gero“, „viskas čia žinoma“, „įdomiau važiuoti į centrą ar į sostinę“. Labai dažna pagunda tyrinėti ir žavėtis toli esančiais muziejais ar kitais objektais neleidžia pamatyti visai šalia esančių „lobių“. Tačiau atidžiau pasižiūrėjus, skiriant pakankamai dėmesio ir laiko savo aplinkos tyrinėjimui, galima atrasti naujas mokymo(si) galimybes.

Svarbu pabrėžti, kad išėjimą už mokyklos ribų matytumėte ne kaip ekskursiją, kuri yra atsieta nuo temų, kurias šiuo metu mokosi mokiniai, o, atvirkščiai, padedanti susieti besimokomas temas su realiais, aplinkoje esančiais objektais, organizacijomis ir jų praktikomis.

Pavyzdžiui, Vilniaus Žaros gimnazijos mokytojos drauge su „Kūrybinių jungčių“ kuriančia praktike, edukatore Egle Nedzinskaite projekto pradžioje nusprendė kuo mažiau

projekto sesijų ruošti mokykloje.

Po tokio sprendimo natūraliai iškilo klausimas – jei ne mokykloje, tai kur? Kadangi nuolatos susitikti toli nuo mokyklos sudėtinga ir užima daug laiko, mokytojos ėmėsi tyrinėti savo rajoną – Naująją Vilnią.

Tyrinėdamos susitiko su kultūros erdvės SODAS2123, „Dūmų fabrikas“, Naujosios Vilnios viešosios bibliotekos, Justino Vienožinskio dailės mokyklos Naujosios Vilnios skyriaus

atstovais, Vaikų linijos savanore, miesto tyrinėtoja Jekaterina Lavrinec, Naujosios Vilnios bendruomenės nare Aiste Mikšte ir jos pirmininku, architektu Maksimu Zacharovu.

Visų susitikimų metu buvo aktyviai tyrinėjama ir diskutuojama, kokie yra mokytojų ir mokinių poreikiai ir kaip įvairios Naujosios Vilnios organizacijos ir vietos gali juos atliepti. Mokytojos kūrė integruotas pamokas, kurias išbandė su mokiniais.

Po šių vizitų mokytojos buvo maloniai nustebusios:
„Negalvojau, kad Naujojoje Vilnioje visko tiek daug“,
„Negalvojau, kad Naujojoje Vilnioje tiek įdomaus“,
„Negalvojau, kad išvis čia kas nors įdomaus“,
„Nors gyveni, nežinai, kiek joje [Naujojoje Vilnioje] visko daug.“

Mokymosi procesą perkelti už mokyklos ribų gali atrodyti sunku. Taigi dalijamės keliais patarimais, kaip tai padaryti lengviau:

1. Suburkite mokytojų komandą.

Daug linksmiau ir drąsiau į tyrinėjimo ekspedicijas yra leisti kartu. Buvimas, nors ir mažame palaikančių kolegų rate, gali ženkliai pakeisti savijautą, energiją, motyvaciją dirbti, kurti ir mokytis. „Tyrinėjimo meno“ projekto metu visuomet buriame „Mokytojų klubą“ – smalsių mokytojų grupę, kuri yra nusiteikusi praktiškai tyrinėti jų profesiniam gyvenimui aktualias temas, palaikyti vieni kitus.

2. Pasidarykite vietos aplinkos žemėlapij.

Svarbu, kad šiame žingsnyje neskubėtumėte vertinti aplinkoje esančių organizacijų ir objektų. Vietas tiesiog užfiksuokite be išankstinio nusistatymo ir tik tuomet imkite rinkti detalesnę

informaciją apie užfiksuotas vietas, organizacijas, objektus ir pan. Čia padėtų ne tik ieškojimas informacijos internete, bet ir kalbėjimasis su savo pažįstamais, mokyklos bendruomenės nariais. Kokie iš aplink esančių objektų jiems atrodo įdomūs,

patrauklūs, intriguojantys, paslaptingi? Ką jie rekomenduotų įtraukti į jūsų kuriamą žemėlapij?

3. Įvertinkite, kas jums įdomu ir nuo ko pradėsite.

Pasidarę žemėlapij ir surinkę pirminę informaciją apie jame esančius objektus, pasirinkite tris-keturias vietas, kurias norėtumėte aplankyti. Pradėkite nuo tų vietų, kurios atrodo įdomiausios ar lengviausiai prieinamos.

4. Susisieki su organizacijomis.

Imkite dėlioti planą, kaip į tas vietas pateksite. Galbūt jūsų aplinkoje yra žmonių, kurie dirba tose organizacijose, galbūt kas nors ką nors iš jų pažįsta, galbūt organizacija turi informacijai skirtą elektroninį paštą, telefono numerį. Susisieki, papasakokite, kodėl domitės būtent šia organizacija. Pabandykite susiderinti susitikimą, vizitą, kurio metu galėtumėte nukeliauti į tą vietą, apžiūrėti, išgirsti istorijas, kartu su kolegomis išplėtoti idėjas, kaip šią vietą galima būtų pritaikyti ugdymo procesui, su kokiomis ugdymo temomis siejasi ši vieta.

Jei domina ne organizacija, bet lankytina vieta, skulptūra, memorialas, pasidomėkite, kas tos vietos architektas, skulptorius, gal jie gali susitikti su jumis ir papasakoti daugiau apie tą vietą?

Dirbant su aplink mokyklą esančiais partneriais, susitinkant su skirtingomis organizacijomis, labai svarbu pagalvoti ne tik, kuo jie gali būti naudingi mokyklai, bet ir kuo mokykla gali prisidėti prie šios organizacijos veiklos. Lygiavertis bendradarbiavimas daug labiau motyvuoja skirti laiko susitikimui.

Pavyzdžiui, Vilniaus „Senvagės” penktokai drauge su kuriančia praktike, aktore Marija Korenkaite „Tyrinėjimo meno” projekto metu nusprendė rinkti paramą „Tautmilės” prieglaudėlei. Tokiu būdu mokiniai gavo naujų mokymosi įgūdžių, o prieglauda – realią reikiamą paramą.

Nebūtina prieš lankantis organizacijoje turėti visus atsakymus – neretai pati organizacija gali įvardyti, ar reikia kokios pagalbos, ar ko tikėtusi iš vizito, o gal tos naudos iš mokyklos ir nebus tikimasi. Vien pokalbis apie tai kuria atvirą lygų santykį ir kviečia ir kitų organizacijų darbuotojus žiūrėti į mokyklą kaip į partnerį, turintį specifinius resursus, galintį prisidėti prie jų organizacijos. Mokinių įtraukimas į tokius procesus gali sukurti jiems labai svarbias patirtis, kurios formuos juos kaip žmones, padės geriau įsivardyti ir suvokti savo asmeninius tikslus.

5. Susitikite su vietos organizacijomis.

Su kolegomis vykite į suderintą susitikimą. Jame dalyvaukite kuo atviriau ir smalsiau, bendraukite, klauskite be išankstinių nusistatymų ar atsakymų. Nuo pat pradžių tyrinėkite naują erdvę, ryšius ir jų teikiamas galimybes. Susitikite su kuo daugiau žmonių, dalinkitės savo vizito tikslais ir ketinimais

ieškoti mokyklai ilgalaikių partnerių, siekiu praturtinti mokinių mokymosi procesus, susiejant juos su praktine veikla ir realiomis gyvenimo situacijomis.

6. Skirkite laiko vizito refleksijai.

Jau prieš eidami į susitikimą suplanuokite jo refleksiją – paskirkite laiką ir vietą, kur kartu su kolegomis prie arbatos puodelio galėsite nuosekliai aptarti ir permąstyti patirtį, gautą naujoje vietoje.

Svarbūs refleksijos klausimai ir aptarimo aspektai:

- Pasidžiaugti, kad bendrai surengėme susitikimą. Trumpai aptarkite, kaip jums sekėsi? Kaip jaučiatės? Nepulkite vertinti susitikimo („Mums nepavyko“ arba „nieko gero“).
- Pabandykite prisiminti, ką sutikome, ką matėme? Ką naujo, įdomaus galite įvardyti iš šios patirties? Kas buvo ryšku, kokie dalykai suintrigavo? Kas buvo neaišku?
- Pagalvokite, kokius jausmus sukėlė buvimas toje vietoje? Kokius jausmus, patirtis tai galėtų sukelti mokiniams?

- Pasitarkite, su kokiomis mokymo temomis galėtumėte šią patirtį? Kas jus ten intrigavo kaip ugdytojus? Kokių dalykų pamokas galima būtų ten vesti? Kaip toje vietoje būtų galima integruoti skirtingų dalykų pamokas?
- Susėskite poromis arba po tris ir pabandykite susidėlioti galimų integruotų pamokų pirminius planus.
- Pagalvokite apie tolimesnius žingsnius: ką reikėtų padaryti, kad įgyvendintumėte šią idėją, ir susitarkite, kada tuos žingsnius įgyvendinsite ir kas bus už juos atsakingas.

7. Įgyvendinkite ugdymo procesą naujoje vietoje.

Pasiruošę ir susiderinę visas svarbias detales, įgyvendinkite ugdymo procesą kartu su mokiniais naujoje vietoje. Labai svarbu suprasti ir nepamiršti, kad tai yra eksperimentas. Šio proceso metu jūs taip pat daug mokotės, todėl neturite žinoti visų atsakymų, siekti, kad išvyka būtų tobula. Diena gali būti ir nesklandi, sunki, keista, svarbu, kad patirtis kartu su mokiniais būtų prasminga ir ją pavyktų susieti su ugdymo dalykų temomis.

Žinant, kad ir mokiniais ši patirtis gali būti neįprasta, duokite ir jiems laiko suvokti kitokį mokymosi procesą. Dėl to labai

svarbu patirtį kartu su mokiniais reflektuoti:

- Ką davė, kad pamoka vyko kitaip?
- Kaip ši patirtis skiriasi nuo mokymosi tiesiog klasėje?
- Kokias mintis jiems ši patirtis sukėlė?
- Kiek sutvirtėjo jų dalykų temų žinios?
- Ką jie dar norėtų geriau suprasti ar sužinoti?

8. Skirkite laiko vizito refleksijai.

Po refleksijos su mokiniais būtinai išvyką reflektuokite tik su mokytojų komanda:

- Dalinkitės priminiais įspūdžiais: kaip jaučiatės? Kaip sekėsi? Kas įvyko?
- Ar pavyko įgyvendinti užsibrėžtus tikslus? Kas užtikrino šią sėkmę/nesėkmę?
- Jei kas nors nepavyko, jokia būdu nekaltinkite vieni kitų, bet aiškiai įsivardykite priežastis, aptarkite kaip užtikrinsite, kad kitos išvykos metu tai pataisytumėte?
- Ką išgirdote iš mokinių? Kaip jų atsiliepimus, pasiūlymus galėtumėte atliepti kitos išvykos metu?

9. Tęskite praktiką.

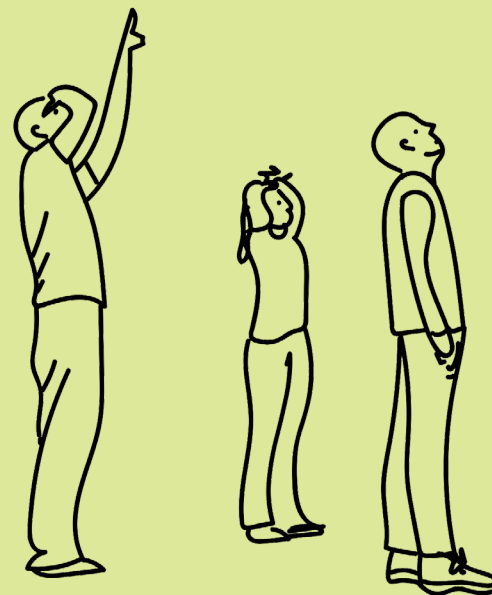
Kartokite 4-8 žingsnius, susitikite su kitomis organizacijomis ir vietos partneriais. Taip po truputį plėskite organizacijų ir jų atstovų, kuriuos galite įtraukti į ugdymo procesą, sąrašą. Sąrašas gausus ir kokybiškas netaps per mėnesį ar pusę metų, tačiau kantriai ir nuolatos ties tuo dirbdami net nepastebėsite, kaip subursite nemažą ir stiprią mokymosi bendruomenę.

Uzsimezgusių ryšių „nepameskite“, grįžkite į jau aplankytas organizacijas, kurkite ilgalaikius santykius. Tokiu būdu ateityje reikės mažiau energijos ir resursų grįžtant į jau pažįstamas vietas ir organizacijas.

Jeigu norite dar labiau pasigilinti į mokymosi už klasės ribų temą, kviečiame skaityti kitus asociacijos „Kūrybinės jungtys“ šia tema parengtus leidinius:

- „MOKYMASIS UŽ KLASĖS RIBŲ. Praktinės rekomendacijos“ (2022).
- „Mokymasis miesto erdvėse. Strategijos“ (2023).

MIESTUI, ŠALIAI, PASAULIUI ATVIRA MOKYKLA

Šiame žingsnyje kviečiame į mokyklos bendruomenę pažvelgti dar plačiau – kas yra už jūsų rajono ar socialinio rato ribų?

Vykite į toliau esančias kultūros ar visuomenines organizacijas. Vadovaukitės trečiame žingsnyje aptartais principais:

- tai ne ekskursija, bet integralus ugdymo dalykų mokymosi būdas;
- svarbiau ne nuvykimas į organizaciją, bet susitikimas su jos darbuotojais, žmonėmis;
- išvyka neturi būti tobula;
- tik išvyką reflektuodami iš tiesų mokysitės.

Kuriant praktiškai Austėja Tavoraitė kartu su mokiniais kelis kartus vyko į Nacionalinę dailės galeriją. Jau antros išvykos metu pastebėjo pakartotinio lankymosi toje pačioje kultūros organizacijoje naudą – mokiniai galerijoje jautėsi daug drąsiau, smalsiau tyrinėjo aplinką, kėlė klausimus, aktyviau atliko kūrybines užduotis, bendravo su galerijos darbuotojais. Susipažinę su galerijos darbuotojais, jausdami asmeninį ryšį vėliau mokiniai drąsiau į galeriją eidavo ir patys.

Išnaudokite ir nuotolinių susitikimų galimybes. Taip pasiekiamų žmonių ratas nebus ribojamas geografinės vietos – pasiekiami taps visame pasaulyje esantys žmonės. Iš patirties žinome, kad dauguma net ir iš pažiūros sunkiai pasiekiamų profesionalų, gražiai pakvietus, paaiškinus, kad tai būtų itin mokiniams svarbus susitikimas, sutinka skirti laiko.

Čia norėtume akcentuoti internetinės erdvės ir internetinių bendruomenių svarbą jaunimo gyvenime. Dažnai, ypač paauglystėje, ryšiai su internetine bendruomene gali būti net stipresni nei su šalia esančiais bendraamžiais. Internetu gali rasti netikėčiausių pomėgių bendraminčių, jaustis, kad priklausai, net jei sunku megzti ryšius realiame pasaulyje. Moderuoti ir žinoti, koks turinys pasiekia mokinius ir su kokiais žmonėmis jie bendrauja internetu yra labai svarbu, bet gali būti sudėtinga. Siūlome pasiteirauti, kokias asmenybes,

nuomonės formuotojus jie seka, kodėl? Galbūt mokiniai norėtų su kai kuriais iš jų susitikti? Drauge pagalvokite, kaip turinys, kuris juos domina, galėtų būti jungiamas su mokomaisiais dalykais.

Toks mokiniams aktualių asmenybių ir iš pažiūros pramoginio turinio įtraukimas į ugdymą gali labai stipriai keisti mokinių įsitraukimą į mokymąsi, leisti patikėti, kad mokykloje vykstantys procesai gali būti įdomūs ir aktualūs, kad jie patys gali kurti sau įdomias ir prasmingas veiklas.

Ilgainiui toks profesionalų ir į ugdymą įsitraukiančių asmenybių tinklo plėtimas, užsimezgę artimesni tarpasmeniniai ryšiai gali atnešti labai didelės naudos mokyklai, atverti galimybes bendradarbiauti ateities projektuose, plėsti partnerystę su įvairesnėmis organizacijomis, keisti mokyklos veidą. Parodyti mokyklą kaip tikrai atvirą ir bendruomenišką organizaciją, gebančią įtraukti įvairiausias patirtis ir asmenybes į savo veiklą.

Iš aptartų strategijų matome, kad mokymasis bendruomenėje yra daugiasluoksnis ir nuolatinio sąmoningo veikimo reikalaujantis procesas. Tačiau, imantis šių strategijų, grąža visai mokyklai yra tikrai didelė, mokymasis tampa dinamiškesnis ir įtraukesnis, atsižvelgiantis į žmones ir jų unikalumą, stiprinantis tarpasmeninius ryšius ir kuriantis stiprią ir atsparią bendruomenę.

KŪRYBINĖS JUNGTYS – bendruomenė, vienijanti daugiau kaip 100 įvairių kultūros ir kūrybos sričių profesionalų: architektų, aktorių, kompozitorių, režisierių, dizainerių, žurnalistų, iliustratorių, meno kuratorių, šokėjų, psichologų ir daugelio kitų sričių kūrėjų. Esminis klausimas, kurį keliame – kaip padaryti, kad kūrybingumas veiktų praktiškai? Kaip pasiekti, kad kultūra ir mokymasis darytų mūsų visuomenę atvirą pasauliui ir vieni kitiems, kuriančią ir mąstančią?

KŪRYBINIŲ JUNGČIŲ metodiniai leidiniai:

- „Mokymasis miesto erdvėse. Strategijos“ (2023)
- „ASTROSTOS ISTORIJS. Kaip (bibliotekoms) pritraukti naujas auditorijas? Praktiniai patarimai“ (2023)
- „Tyrimo menas: KAIP SURASTI SAVO KELIĄ MOKYMO(SI) PROCESU“ (2022)
- „MOKYMASIS UŽ KLASĖS RIBŲ. Praktinės rekomendacijos“ (2022)
- „RYŠIO KŪRIMAS. Gerosios nuotolinio darbo praktikos dirbant su vaikais ir jaunimu“ (2021)
- „Atsiverti naujai auditorijai, taikant dizaino modelį“ (2021)
- „TYRINĖJIMO MENAS VILNIUJE. Rekomendacijos ugdatiems penktokus“ (2021)

Metodines gaires parengė:

Justas Tertelis ir Dovilė Aleksandravičiūtė

Nuotraukos:

Rytis Šeškaitis (viršelis, 14, 22, 32, 35, 39 psl.);

Tomas Terekas (9, 34, 40 psl.);

Mantas Repečka (12, 27, 42, 46 psl.);

Ineta Dirmienė (20 psl.);

Dalia Mečkauskaitė (21 psl.);

Eglė Sidaravičiūtė-Jozonė (37 psl.).

Vilnius, 2023

Daugiau:
www.kurybinesjungtys.lt

Susisiekite su mumis:
labas@kurybinesjungtys.lt